

COMMENTARIUM
in consuetudines Aruern-

NIAE, EDITI PER D. A Y M O N E M
Publicum Pedemontanum, clarissimum Iuris
vtriusque doctorem, ac olim Allobro-
gum Praesidem, summariis, ac iudi-
ce alphabetico illustrati.

Doce me facere voluntatem tuam.
Psal. 142.

Cum priuilegio senatus.

PARISIIS,

Apud Arnoldum Angelier, ad secundam columnam
regij palatii, iuxta sacellum Praesidum.

1548.

LES-ANGELIERS

Extrait des registres de parlement.

A court apres auoir ueu la requeste à elle présentée par Poncet le Preux, l'un des quatre grandz Libraires iurez en l'uniuersité de Paris, a permis & permet à iceluy le Preux, pouoir faire imprimer & uendre un liure par luy reconuert, intitulé, Commentarij in consuetudines Aruernie, cãiti per D. Aymonẽ Publiũ Pedemõ-taniũ. Defendant à tous autres libraires & imprimeurs de n'imprimer ny faire imprimer, n'exposer en uente ledict liure, iusques à six ans prochainement uenãt, sans l'aduen & consentemẽt du dict suppliant, sur peine de confiscation des dictz liures & d'amende arbitraire.

Fait en Parlement le dixiesme Iuillet, l'an mil cinq cens quarante huit.

Ainsi signé du Tillet,

**Illustrissimo ac excellentissi. D. D. Ioanni
BERTRANDO, CIVI THOLOSANO, VTRIVS-**

que censura doctore clarissimo, regioque consiliario privati con-
silij benemerito, & sacri senatus Parisiensis praesidi
dignissimo, Aymo Publitijs Pedemontanus
humilime se commendat.

Oeta Graecorum, omnium clarissimus illustris ac excellentissime Praeses, opinatus est neminem recte imperare posse, nisi eum, cui Deus imperium destinaverit: quocirca reges, principes, & duces a Deo expectandos sacrificiis & orationibus esse dicebat, plurimisque rationibus & exemplis comprobabat imperia in homines divina providentia, diuinaque nutu translata: nec posse quempiam iuste aut diuturno tempore imperare, nisi eum cui Deus imperium dederit. Eadem, & non minor, militat ratio in his qui ad regis latus existunt, regni res bene disponentes, & quorum scientia, prudentia, experientia, & in arduis dexteritate regni & Republicae honori, decori ac utilitati peroptime consulitur. Plurimas igitur debent regii subditi Deo gratias, quod eis de Christianissimo Henrico rege

secundo huius nominis peroptimo ac humanissimo profusum ierit: qui electos viros & virtutis amatores pro status sui gubernio sibi adiunxit. Quod maximam securitatis ac tranquillitatis spem, non tantum subditis, sed toti Reipub. Christianae pullicetur. Inter quos te dictis qualitatibus imbutam, ac repletum, nemini que cedentem iure merito vocatum conspiciens: ego Aymo Publitijs Pedemontanus, pacis tempore Allobrogum praeses, sorte nescio qua, nisi falacis fortunae imperio, in insigni Montisferrandi oppido quinquennio confinatus ac relegatus: cui primitias compositi operis in declarandis ac interpretandis crebris quaestionibus in palatijs occurrentibus, super consuetudinibus nobilissimae ac opulētissimae patriae Aluerniae, consultationibusque tam cum iudicibus, quam patronis causari examinatis, pro maxima Aluernosū aliorumque, qui iure scripto reguntur, utilitate dedicarem, statim mihi suatum fuit opus ipsam virgili studio & cura, a doctore patriae lectitatum & committatum tibi, qui obligationis vinculo haud paruo me strictissimè alligasti: ut innatae gratiae & benivolentiae tuae calcari adderem, duxi dedicandum. Suscipe igitur, supplex quaeso, clementissime praeses, opusculum, inter plures occupationes quam mihi ab initio suatum esset, secundum communes non vulgariū doctrinas compositum, benigno ut in caeteris assoles vultu, quod offeritur, illud enim dignitati auctoritatisque tuae dedicatum, tanquam domino meo praecipuo habere digneris, & ita mecum humaniter agere, ut benigno ministerio tuo aduersa fortuna, quae iaculis suis me pro arbitrio vulnerauit, sereno vultu incipiat aridere. Et tunc, existimabo me felicibus ventis nauigasse, cum naufragium passus fui: hocque gratias ac regiae maiestati agam, quod innocenti meae aduersus pessima emulorum meorum venena, opera tua salubriter succursum fuerit, cuius bonae gratiae me iterum humilime commendando.

Eiusdem epistola ad lectores.

Nimio reuoluens, dilectissimi & obseruandissimi lectores, quam sit consuetudinum in palatijs Aluerniae usus frequens, quantumque sint attendenda quae quotidiana sunt, necnon etiam quod qui in disciplina aliqua diutius elaborarunt, astringuntur ex professionis debito, que conceperunt ad instar seminis in lucem perferre, ne ingenuum praeterea cum corpore senesceret: utque munus a me debitum patriae benemeritae exolvere, pro mea etiam & filii legum professoris, publica eorum etiam qui mea scripta scrutabuntur, & charitatis oculo per-

spicient utilitate, ad commentaria ipsarum consuetudinum omni cura & studio animum applicauit, esse sinuando, concordiam quam cum iure scripto habent inscribendo, discordiam etiam ac discrepantiam notando, & rationem discrepantiae quantum potui assignando, quaestiones & dubia quae incidere possunt soluendo plura, denique singularia ex alia ampla mea bibliotheca ad textus, glossas, & Bartholomaei apostilata suis locis accommodaui. Et si dicta librorum copia uti licuisset, certe pinguiora commentaria reddidissem. Satis tamen pronunc mihi fuit existimare, quod diutioribus agrum cultum preparauerim, aptum maiora recipere semina, pullicendo tamen vnam, quodam opere ipso quantum fuit a me luminis veritati adhaesi, & auctores quos in fonte vidi, doctorum meorum testes adduxi. Nam potuisset aliquando eorum nomina tacere: sed semper sui arbitratos bono viro non licere alienam occultare laudem, item & quod dictis meis fides non accommodaretur, nisi ex auctoritate doctorum non vulgariū comprobarem. Suscipite igitur, lectores optima, has meas glossellas, faciles, clarissimaeque stylo, ut etiam causidicis, & procuratoribus communes essent & citas, ac compositas: & non ad incogniti operarii nomen & auctoritatem, sed ad operis fructum & utilitatem attendite. Nec quicquam prius damnet aut respiciat, quam re & experimento opus ipsum duxerit iudicandum.

Glosæ ne dixerim vtilis, imo

ET NECESSARIAE, EDITAE AC COMPOSITAE

super Consuetudinibus Aluerniæ per Do. Aymonem, ex Comitibus
Plozaschi, & publicitarum condominis Pedemontanum, Iuris utriusque
doctorem clarissimum, & olim Sabaudia præsidem.

DES ADIOVRNEMENS TIT. I.

ARTICLE I.

Les sergés des iurisdicions subalternes & ordinaires, peu-
uent faire de partie à partie, tous adiournemens simples
& mainmises sur heritages, sans auoir de ce autre com-
mission verbale, ne par escript. Et n'est adioustée soy à
leurs exploitz, si à iceulx n'y a vn ou deux tesmoings,
autres que sergens.

SVMMARYA IN GLOS. ARTI. I.

- 1 Citatio quando sit principium iudicij, & quando litis contestatio: & quod interruptit prescriptionem legis vel statuti, & sic consuetudinis. & un. 6.
- 2 Citatio quando perpetuat iurisdictionem iudicis citantis.
Citatio decreta in una causa, perpetuat iurisdictionem in alijs, ratione connexitatis vel communionis.
- 3 Citatio executi facit quod habet locum tunc sit penden. & c.
- 4 Citatio facit rem litigiosam.
- 5 Iudicium in quibus incipiat à citatione, & in quibus à litis contestatione.
- 6 Citatio interruptit prescriptionem legis vel statuti, si sit valida, & si invalida si citatus compareat.
- 7 Verbum potest, quando importat voluntatem, & quando necessitatem.
- 8 Citatio actum fieri potest sine commissione iudicis, sive sit realis, & personalis, sive verbalis.
- 9 Citatio an requirat causæ cognitionem.
Citatio an debeat committi nuntio, non iuso libello.
- 10 Termini assignatio spectat ad iudicem, & quod termini consistant in iudicis arbitrio.
- 11 Citatio habet tres partes, commissionem iudicis, executionem nuntij, & relationem citationis.
- 12 Iudex potest in principio causæ dare commissionem citandi in tota causa: & non sufficeret quod daret generalem in omnibus causis.
- 13 Citationes qualiter sint fienda.
- 14 Citatio & mansuissa facta uno aut duobus non adhibitis, an valeat.
- 15 Nuntio quando sit credendum, tam in pertinentibus ad officium suum, quam in non pertinentibus.
- 16 Nuntius si dicere se verberatum à citato, an sit credendus.
- 17 Nuntius seu sermens cuius qualitatis debeat esse, circa diuitias & morum honestatem.

Sermens, seu nuntius subalterne iurisdictionis, aut ordinariæ, citra verbalem, aut in scriptis commissionem, ad parti-
tis instantiam, citationem, aut mansuissam facere potest. Ipsi tamen actus & expletus, fides non accommodatur,
nisi uno teste sermense, aut duobus non sermentibus sulcatis.

Nota quod consuetudo initium facit à citatione, & merito: quis processus ibi incipit, &
sumit fundamentum. clemen. pastoralis. versic. ceterum. de re iudic. tex. in §. fina. in firm.
de poena teme. litigan. ibi, utique enim in primis aduersarius in ius vocandus est. Et hoc
quoad tres effectus relatos per D. Iaf. in rubrica C. de in ius vocan. col. i. & potissimè ad
interruptendum præscriptionem legis vel statuti, etiam triginta annorum. Item ad per-
petuandam iurisdictionem iudicis citantis. Et de isto loquitur tex. in ca. gratum. de offic.
delega. Fely. in c. relation. col. i. versic. glo. in verbo, contestata. de offic. delega. Et quando citatio in vna
causa perpetuet iurisdictionem in alijs, ratione connexitatis, vel communionis. vide Fely. in c. quoniam.
col. 4. versic. perpetuatio. de rescriptis. Et nota diligenter, quia sufficit quod talis citatio ad effectum
perpetuationis fuerit decreta à iudice, licet non executi. Ita Deci. post Panormian. d. c. gratum. col. 2. de
offic. delega. His addo alium quartum effectum, quid post citationem executam, incipit habere lo-
cum titulus, vt litic penden. nihil inno. secundum Fely. post alios per eum relatos in c. ceterum. col. 1.
versic. obstat secundo. de rescriptis. Item & quantum, quis per citationem incipit esse res litigiosa.
tex. in authen. litigiosa. C. de litigiosis. & qualiter ex litigiosis fiat reuocatio gelborum, vide Do. Abbas

denier de ventes à cause de ladite directe baillée, le debteur demeure quitte de ladite alsiete: & sera tenu le creancier les prendre, iacq̃ que le debteur fust obligé faire alsiete de rente en directe seigneurie à usage de chevalier, tiers denier de ventes.

lxxvi.

Et tous autres droitz & devoirs, tailles, reuenues & preeminences, & choses franches qui ne sont cy dessus appreciées, sont baillées & prinies en alsiete de rente, à l'estimation de gens à ce experts, selon que peuuent porter de cens & rente annuelle, eu regard es autres dessus estimées & appreciées: en faisant rabat tel que dessus des choses mouables & des immuables, en rabattant le tiers pour l'interest de la directe.

lxxvii.

L'alsiete se fait au pays de Combraille comme audict bas pays, reserué quant aux mesures & prix de blé: car l'alsiete se baille audict pays de Combraille selon la mesure dudit pays, au prix qui sentent.

C'est asçauoir,

Sextier de froment, vii. solz, vi. deniers. Le seigle, v. solz. Sextier d'avoine, iii. s. iii. d.

lxxviii.

Et si le blé est prins pour argent, ou argent pour blé, il fault augmenter ou diminuer selon que dessus est dict audict pays.

lxxix.

Aussi si rente rendable est baillée pour rente en directe, ou rente en directe pour rente rendable, la fault augmenter ou diminuer respectiuement comme dessus est dict à l'alsiete dudit bas pays d'Auuergne.

¶ HAS GLOSSELLAS A DOMINO

Aymone conditas, que uerò mense Iulio de anno domini millesimo quingentesimo quadragesimo octauo completæ fuerunt, non parua cum diligentia Paschasius textor ampensis clarissimi uiri Arnoldi Angelier, feliciter excudebat.

Cum privilegio

